

Передмова

В основі художньої літератури лежить парадокс, чи принаймні я так собі це відчуваю: хоча її засобом є мова (технологія, основна мета якої — спілкування), я можу досягати прийняттого рівня моїх творів, лише уникаючи комунікативної мети.

Пояснюю: як автор, я створюю артефакт зі слів, але слова безглузді самі по собі, поки їх не оживить свідомість читача. Історію спільно розповідають автор і читач, і кожна історія лишається незавершеною, поки не з'явиться читач і не *інтерпретує* її.

Кожен читач підходить до тексту з власними інтерпретаційними рамками, припущеннями про реальність, багажем наративів, яким світ є і яким має бути. Це здобувається завдяки досвіду, через унікальну історію перетинань кожної людини з невідворотною реальністю. Правдоподібність сюжету оцінюється, виходячи з отриманих бойових шрамів; глибина персонажів вимірюється, відштовхуючись від відгомонів практики; правдивість *vel non*¹ кожної історії оцінюється через страхи чи надію, що замешкують у кожному серці.

Хороша історія не може мати вигляд юридичного висновку, який намагатиметься переконати читача

1 Чи ні (*лат.*). — Тут і далі — прим. пер., якщо не зазначено інше.

й провести його вузькою стежкою над безоднею глупства. Радше вона має нагадувати порожній будинок, відкритий сад, безлюдний пляж коло океану. Читач перебирається сюди з власним обтяжливим багажем і давнішніми пожитками, насінинами сумніву й ножицями розуміння, картами людської природи й кошिकाми стійкої віри. Потім читач оселяється в оповіданні, досліджує його закутки, переставляє меблі на свій густ, вкриває стіни ескізами свого внутрішнього життя й тим самим перетворює історію на свій дім.

Як автор, я — обмежуючи, звужуючи, паралізуючи — намагаюся звести будинок, який сподобався б кожному уявному майбутньому мешканцю.

Проте досвід довів, що саме тоді, коли я найменше прагну *скомунікувати*, досягається найбільш відкритий результат для інтерпретації; що саме тоді, коли я найменше піклуюся про затишок своїх читачів, вони, швидше за все, перетворять історію на свій дім. Тільки зосереджуючись винятково на суб'єктивному, я маю шанс досягти інтерсуб'єктивного.

Таким чином, відібрати оповідання для цієї збірки було багато в чому значно простіше, ніж зробити це для мого дебюту — збірки «Паперовий звіринець та інші оповідання»¹. Зник тиск необхідності «презентувати». Замість того щоб турбуватися, які саме оповідання сформуєть «найліпшу» збірку для уявних читачів, я вирішив зупинитися на тих, які найбільше задовольняють мене самого. Мій редактор, Джо Монті, став безцінним помічником у цьому процесі й зумів досягти результату — скомпонувати зміст цієї збірки, — який сам по собі містить метанаратив, до того непомітний і мені.

Бажаю вам знайти тут оповідання, яке змусить вас почуватися як удома.

1 Паперовий звіринець та інші оповідання / Кен Лю; пер. Є. Шириньоса. — К.: Форс Україна, 2020. — 528 с. — Прим. ред.

Примарні дні

3.

НОВА ПАСИФІКА, 2313 РІК

Пані Корон вказала на проєкційну дошку, на якій висвітлився набраний нею код.

```
(define (fib n)
  (if (< n 2)
      1
      (+ (fib (- n 1)) (fib (- n 2)))))
```

— Зобразимо граф викликів¹ для цієї класичної функції *LISP*², яка рекурсивно обчислює n -не число Фібоначчі.

Її помітила, як Вчителька розвернулася. Пані Корон не носила шолома й була вдягнута в сукню, що відкривала поглядам учнів шкіру її рук та ніг, чим, на її думку, вона привчала дітей до *природної краси*.

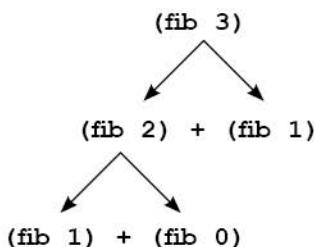
1 У теорії побудови компіляторів — орієнтований граф, який відображає виклики між функціями в комп'ютерній програмі.

2 Мова програмування загального призначення з підтримкою парадигм функціонального та процедурного програмування.

Розумом Óна тямилла: холодне повітря в класі настільки сильно виморожене, що вона чи будь-який інший учень дістане гіпотермію навіть при недовгому контакті з ним, проте такі умови ідеально підходять для Вчителів. Але вона не могла стримати дрижаки, спостерігаючи цю картину. Герметичний скафандр із підігрівом шкрябав по Óниній лусці, відгукуючись гулкою луною в шоломі.

Пані Корон вела далі:

— Рекурсивна функція працює за принципом матрьошки. Щоб вирішити складніше завдання, рекурсивна функція вимагає спочатку впоратися з менш складною версією того ж завдання.

Óна хотіла б мати можливість звернутися до меншої версії самої себе, щоб вирішити власні проблеми. Вона уявила, що всередину неї вкладена Слухняна Óна, якій було до вподоби складати схеми та діаграми класичними комп'ютерними мовами й вивчати просодію¹ архаїчної англійської. Це дозволило б їй зосередитися на таємничій цивілізації давно померлих корінних мешканців планети Нова Пасифіка.

1 Розділ фонетики, що вивчає просодичні елементи мовлення (мелодику, відносну силу вимови слів і їхніх частин, співвідношення відрізків мовлення за довготою, загальний темп мовлення, паузи, загальне темброве забарвлення тощо) і їх функціонування.

— Який узагалі сенс вивчати мертві комп'ютерні мови? — спитала Óна.

Голови решти дітей у класі синхронно повернулися до неї — вони не зводили з неї очей, хоча золотий блиск луски на їхніх обличчях засліплював навіть крізь подвійне скло шоломів — їхніх і Óни.

Óна вилаялася про себе. Вочевидь, замість Слухняної Óни вона якимось дивом викликала Óну-горляня, яка завжди накликала біду.

Óна завважила, що оголене обличчя пані Корон сьогодні особливо старанно підведене, але її нафарбовані яскраво-червоним губи майже зникли, перетворившись на тонку лінію, коли вона силувалася зберегти усмішку на обличчі.

— Ми вивчаємо класичні мови, щоб опанувати спосіб мислення древніх, — відповіла пані Корон. — *Ви* маєте знати, звідки походите.

Те, як вона промовила «ви», дало Óні підстави вважати, що вона мала на увазі не лише конкретно її, а й решту дітей колонії Нова Пасифіка. Завдяки лускатій шкірі, термостійким органам і судинам, шестикамерним легеням — усі поліпшення скопійовані з місцевої фауни — дитячі тіла отримали чужорідну біохімію, щоб мати змогу дихати повітрям за межами Купола й виживати на цій розпеченій, отруйній планеті.

Óна розуміла, що їй ліпше помовчати, але — подібно до того, як рекурсивні виклики на схемі пані Корон мали повернути стек викликів, — вона не зуміла стримати Óну-горляня.

— Я знаю, звідки походжу: мене розробили на комп'ютері, проростили в чані, вирощували в скляному розпліднику, в який закачували повітря ззовні.

Голос пані Корон пом'якшав:

— О, Óна, я не... це мала на увазі. Нова Пасифіка розташована далеко від рідних світів, і вони не від-

правлять рятувального корабля, оскільки не знають, що ми вижили в червоточині й застрягли тут, на іншій боці галактики. Ви ніколи не побачите прекрасних плавучих островів Тай-Вінна, відомих естакад Пеле, елегантних міст-дерев Поллена чи жвавих інформаційних лабіринтів Тайрона — ви відрізані від власної спадщини й решти людства.

Згадка в мільйонний раз цих пожованих легенд про дива, яких вона була позбавлена, змусила луску на спині Оні настобурчитися. Вона ненавиділа поблажливе ставлення.

Однак пані Корон вела далі:

— Але коли опануєте *LISP* достатньо, щоб читати початковий код мови, якою користувалися перші автоконструктори Землі; коли добре володітимете архаїчною англійською, щоб зрозуміти сутність Декларції нового явного призначення¹; коли вивчите звичай і культуру, щоб оцінити всі зібрані в Бібліотеці голограми та модулі пам'яті, — лише *тоді* вам відкриються блиск і витонченість давніх, нашої раси.

— Але ми *не* люди! Ви створили нас за образом та подобою рослин і тварин, що мешкають тут. Загинули інопланетяни більше схожі на нас, ніж на вас!

Пані Корон вирячилася на Ону, й та зрозуміла, що дала вчительці під дих правдою, яку пані Корон не бажала визнавати навіть наодинці із собою. В очах Вчительки діти ніколи не досягнуть того рівня, щоб називатися справжніми *людьми*, хоча вони й були майбутнім людства на цій негостинній планеті.

1 Відсилка до першої версії доктрини (*Manifest Destiny*), яка була популярною в середині XIX століття в США й виражала віру, що ця країна мала божественне призначення розширятися від Атлантичного узбережжя до Тихоокеанського, й відстоювала або виправдовувала інші види територіальної експансії.

Пані Корон глибоко вдихнула й продовжила, ніби нічого такого не сталося:

— Сьогодні — День пам'яті, і я впевнена, що ви вразите всіх Вчителів своїми презентаціями. Але спершу закінчимо урок. Для обчислення n -го члена рекурсивна функція вимагає обчислення $(n-1)$ -го члена і $(n-2)$ -го члена, щоб їх можна було додати разом, щоразу опускаючись нижче в послідовності, вирішуючи попередні версії тієї самої проблеми... Минуле, — вела далі пані Корон, — таким чином поступово накопичується за допомогою рекурсії, стаючи майбутнім.

Пролунав дзвоник, нарешті завершуючи урок.

•

Незважаючи на те що так їм лишалося менше часу на їду, Она з друзями завжди відправлялися на тривалу прогулянку, щоб пообідати за межами Купола. Їсти всередині означало або вичавлювати пасту з тюбиків через заслінку шолома, або ж повертатися до клаустрофобних цистерн у гуртожитку.

— Що ти збираєшся робити? — спитав Джейсон, відкушуючи стільниковий фрукт — отруйний для Вчителів, який, утім, був улюбленими ласощами дітей. Він обклеїв увесь свій костюм білими керамічними плиточками, щоб надати йому схожості зі старовинним скафандром. Поруч із ним стояв прапор — зірково-смугастий стяг Американської імперії (чи то вона звалася Американська республіка?) — його артефакт, що давав Джейсону можливість сьогодні ввечері на Асамблеї пам'яті розповісти байку про Ніла Армстронга — людину, яка гуляла поверхнею Місяця. — Ти ж не маєш вбрання.

— Не знаю, — відповіла Она, відкручуючи шолом і знімаючи костюм. Вона глибоко вдихнула тепле,